

Naslov originala
Katharina Hagen
“Der Geschmack von Apfelkernen”

Copyright © 2008, 2009 by Verlag Kiepenheuer & Witsch
Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje ČAROBNA KNJIGA

Ilustracija sa naslovne strane:
Copyright © akg-images

Urednik
Borislav Pantić

ISBN 978-86-7702-141-2

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2012.

Katarina Hagen

UKUS
KOŠTICA
JABUKE

Prevela
Lana Kabić

**Čarobna
knjiga**

Za Kristofa

*La mémoire ne nous servirait à rien
si elle fût rigoureusement fidèle.*

*Kad bi bila nemilosrdno verna,
sećanja nam ne bi ničemu služila.*

Pol Valeri

I poglavlje

Tetka-Ana je umrla sa šesnaest godina od upale pluća koju je bilo nemoguće izlečiti, što zbog njenog slomljenog srca, što zbog činjenice da penicilin tada još nije bio otkriven. Umrla je jednog kasnog julskeg popodneva. A kada je potom njena mlađa sestra Berta plačući otrčala u baštu, videla je da su u trenutku Aninog poslednjeg izdaha sve ribizle u bašti pobebele. Bila je to velika bašta, sa mnogo starih žbunova ribizli koji su se savijali pod težinom plodova. Odavno je trebalo da budu obrani, ali niko više nije mislio o ribizlama kada se Ana razbolela. Baka mi je često pričala o tome, jer ona je bila ta koja je otkrila ribizle u žalosti. Od tada je u njenoj bašti bilo samo crnih i belih ribizli, i svaki bi dalji pokušaj da se zasadi poneki žbun crvenih propao, jer bi na njegovim granama sazrele bele bobice. Ipak, to nikome nije smetalo, jer bele su bile podjednako ukusne kao crvene, a kad bi se od njih pravio sok, one nikome ne bi upropastile kecelju, već bi se gotov žele presijavao u svojoj tajanstveno bleđoj providnosti. „Konzervisane suze“, tako ih je nazivala moja baka. Još uvek su na policama u podrumu stajale tegle sa želeom od ribizli, tegle svih veličina, i one iz 1981. leta posebno ispunjenog suzama, Rozmarinog poslednjeg. Jednom je moja majka, tražeći kisele krastavce, pronašla teglu iz 1945. godine sa prvim posleratnim suzama. Poklonila ju je Mlinarskom udruženju, a kada sam je pitala zašto, za-

boga, bakin predivni žele poklanja zavičajnom muzeju, rekla je da su te suze previše gorke.

Moja baka, Berta Linšen rođena Delvater, umrla je nekoliko decenija nakon tetka-Ane, ali tada već odavno nije znala ni ko je bila njena sestra, ni kako se ona sama zvala, ni da li je leto ili zima. Bila je zaboravila šta se radi sa cipelama, sa vunom ili sa kašikom. U toku deset godina odbacila je svoja sećanja sa istom onom žustrom lakoćom sa kojom bi sklanjala svoje kratke sede uvojke sa potiljka ili čistila nevidljive mrvice sa stola. Jasnije sam se sećala zvuka čvrste, suve kože njene ruke na drvenom kuhinjskom stolu nego crta njenog lica. I kako su se njeni prsti uvek čvrsto sklapali oko nevidljivih mrvica, kao da pokušavaju da uhvate slike koje prolaze pred njenim umom. A možda Berta jednostavno nije želela da mrvice padnu na pod, ili je htela njima da nahrani vrapce koji su se u rano leto tako rado valjali po bašti i pri tom uvek iskopavali rotkvice. Sto u staračkom domu bio je od plastike i njena ruka je zanemela. Pre nego što je sasvim izgubila pamćenje, Berta nas se setila u svom testamentu. Moja majka Krista je nasledila zemlju, tetka-Inga vrednosne papire, tetka-Herijet novac. Ja sam, kao poslednji potomak, nasledila kuću. Nakit i nameštaj, posteljinu i srebrninu trebalo je majka i tetke da podele među sobom. Bertin testament bio je kristalno jasan poput kišnice – i isto tako otrežnjujući. Vrednosni papiri nisu vredeli bogzna koliko, na livadama severne Nemačke osim krava niko nije želeo da živi, novca nije bilo mnogo, a kuća je bila stara.

Mora da se Berta setila kako sam nekad volela tu kuću. Za testament smo, međutim, saznali tek nakon sahrane. Putovala sam sama, put je bio dug i naporan, sa mnogo presedanja po vozovima. Krenula sam

iz Frajburga i morala da pređem celu zemlju da bih stigla do sela Botshafen na krajnjem severu, do stajališta preko puta kuće moje bake, gde sam sišla iz gotovo praznog autobusa koji me je, klackajući se po okolnim mestima, dovezao sa avetinjski prazne lokalne železničke stanice. Bila sam iscrpljena od puta, od tuge i osećanja krivice koje se javlja uvek kada umre neko koga smo voleli, ali ga nismo dobro poznavali.

I tetka-Herijet je bila stigla. Samo što se više nije zvala Herijet, već Mohani. Ipak, nije nosila ni narandžaste haljine, niti imala obrijanu glavu. Jedino je drvena ogrlica sa slikom gurua ukazivala na njeno novo, prosvetljeno stanje. Sa kratkom kosom, kanom obojenom u crveno i u „ribok“ patikama, ipak se razlikovala od ostalih crnih prilika koje su se u grupicama okupljale pred kapelom. Obradovala sam se što je vidim, iako sam se sa teskobom i nemirom sećala našeg poslednjeg susreta od pre trinaest godina. Bilo je to na sahrani Rozmari, njene kćerke. Nemir mi je postao veran drug, jer, na kraju krajeva – svaki put kad bih se pogledala u ogledalo, setila bih se Rozmari. Njena sahrana je bila nepodnošljiva, pretpostavljam da je uvek nepodnošljivo kada treba sahraniti devojčicu od petnaest godina. Tada sam, kako su mi kasnije pričali, pala u duboku nesvest. Sećam se jedino da su beli ljiljani na kovčegu mirisali toplim, vlažno-slatkim mirisom koji mi se lepio za nozdrve i stvarao mehuriće u dušniku. Ostala sam bez vazduha. Preda mnom se zakovitlao beo bezdan. Probudila sam se u bolnici. U toku pada sam rasekla čelo o bankinu i morali su da mi zašiju posekotinu. Iznad korena nosa ostao mi je bled ožiljak. Bio je to prvi put da sam pala u nesvest, kasnije se to dešavalo češće. Padanje nam je porodično.

Tetka-Herijet je nakon smrti svoje kćerke okrenula leđa veri. Prešla je kod Bhagvana,¹ sirotica, pričali su poznanici. U sektu. Pri čemu bi reč „sekta“ izgovarali prigušenim glasom, kao da se boje da bi ih sekta mogla čuti i ščepati ih iz prikrajka, obrijati im glavu i pustiti ih da poput ludaka iz *Leta iznad kukavičjeg gnezda*, nakljukani lekovima, bauljaju pešačkim zonama ovog sveta i sa detinjom radošću udaraju činele. Ali tetka-Herijet nije delovala kao neko ko bi na Bertinoj sahrani lupkao u činele. Kada me je ugledala, zagrlila me i poljubila u čelo. Tačnije, poljubila je ožiljak na mom čelu i bez reči me lagano odgurnula ka mojoj majci, koja je stajala pored nje. Moja majka je izgledala kao da je poslednja tri dana samo plakala. Pri pogledu na nju srce mi se steglo. Kako li je to strašno, sahranjivati majku, pomislila sam dok sam je puštala iz zagrljaja. Moj otac je stajao pored nje, pridržavajući je. Bio je mnogo niži nego prošli put i na licu je imao bore koje do tada nisam videla. Po strani je stajala tetka-Inga, koja je uprkos crvenim očima bila prelepa. Lepa usta su joj se povijala nadole, što kod nje nije delovalo plačno, već ponosno. I iako joj je haljina bila jednostavna i zakopčana do grla, uopšte nije izgledala kao haljina za žalost, već kao mala crna haljina. Sama je prišla i uzela me za obe ruke. Na momenat sam se stresla, struja me pogodila iz njene leve ruke. Na desnoj je nosila narukvicu od bernštajna. Ruke tetka-Inge su bile čvrste, tople i suve. Bilo je sunčano junsko popodne. Posmatrala sam ostale ljude, bilo je mnogo žena sede kose sa naočarima debelih stakala i crnim torbicama. Bile su to Bertine prijateljice. Stari gradonačelnik, zatim, naravno, Karsten Leksov, stari učitelj moje majke, nekoliko školskih drugarica i daljih rođaka mojih tetaka i moje majke, kao i tri visoka muškarca koji su stajali jedan pored drugog, ozbiljno i pomalo zbunjeno, i u

1 *Bhagwan*, indijski duhovni učitelj. (Prim. prev.)

kojima sam odmah prepoznala ranije udvarače tetka-Inge, pošto su se jedva usuđivali da je pogledaju u oči a istovremeno nisu oka skidali sa nje. Susedi, Kopovi, takođe su došli, kao i nekoliko ljudi koje nisam mogla nigde da svrstam, možda su bili iz staračkog doma, možda iz pogrebnog instituta, možda i iz dedine stare kancelarije.

Kasnije su svi prešli u lokal pored groblja, na čajne keksiće i kafu. Kao što se često dešava nakon sahrane, svi ožalošćeni odmah su počeli da pričaju, prvo tiho mrmljajući, a onda sve glasnije. Čak su i moja majka i tetka-Herijet žustro o nečemu raspravljale. Trojica udvarača sada su stajala oko tetka-Inge, širom raskoračenih nogu i pravih leđa. Tetka-Inga je, izgleda, bila naviknuta na njihovo udvaranje, ali ga je prihvatila uz blagu ironiju.

Bertine prijateljice su sedele jedna pored druge, pile kafu i jele kolače. Na usnama su im ostajale mrvice šećera i komadići badema. Jele su isto kao što su govorile: polako, glasno i neprekidno. Moj otac i gospodin Leksov su, zajedno sa dve servirke, iz kuhinje iznosili srebrne poslužavnike sa gomilama kvadratnih kolačića i postavljali na stolove jedan bokal kafe za drugim. Gospođe koje su pile kafu šalile su se sa ova dva pažljiva mladića i pokušavale da ih pridobiju u svoj krug. I dok je moj otac s poštovanjem uzvrćao šalu, gospodin Leksov se plašljivo osmehnuo i pobegao za jedan od susednih stolova. Na kraju krajeva, on će ostati tu da živi.

Kad smo napustili lokal, još uvek je bilo toplo. Gospodin Leksov je zakačio metalne prstenove za nogavice pantalona i seo na svoj crni bicikl koji je bez katanca stajao naslonjen uza zid kuće. Kratko je mahnuo rukom i odvezao se u pravcu groblja. Moji roditelji i tetke ostali su ispred lokala i žmirkali na večernjem suncu. Otac se nakašljao: „Gospoda iz kancelarije, videli ste ih. Berta je, naime, sastavila testament.“

Dakle, ipak su to bili advokati. Otac još nije ni završio rečenicu – zaustio je ali je ponovo začutao – a tri žene su ćuteći nastavile da posmatraju crveno sunce.

„Čekaju pred kućom.“

Kada je Rozmari umrla, takođe je bilo leto, ali noću se preko livada već mogao osetiti miris jeseni. Kada bi neko legao na zemlju, lako bi se rashladio. Mislila sam na baku, koja sad leži pod zemljom, i na vlažnu, mračnu jamu u kojoj se nalazi. Močvarno tlo, crno i masno, a ispod njega pesak. Raskopana zemlja pored njenog groba sušila se na suncu, a pesak je neprekidno nestajao, isticao u tankim mlazevima kao kod peščanog sata.

„To sam ja“, uzdahnula je jednom Berta, „to je moja glava.“

Glavom je pokazala u pravcu peščanog sata koji je stajao na kuhinjskom stolu i naglo ustala sa stolice. Pri tom je bokovima srušila sat sa stola. Drveni okvir se slomio, staklo je prslo i raspuklo se u paramparčad. Bila sam dete, a njena bolest i nije bila lako uočljiva. Klekla sam i kažiprstom gurala beli pesak po crno-belom kamenom podu. Pesak je bio sasvim sitan i presijavao se na svetlosti kuhinjske lampe. Baka je stajala pored mene, uzdišući, i pitala me kako sam uspela da razbijem lepi peščani sat. Kad sam joj rekla da je to ona sama učinila, odmahnula je glavom, i nastavila da odmahuje, iznova i iznova. Onda je metlom počistila krhotine i bacila ih u kantu za otpatke.

Tetka-Herijet me uzela za ruku i ja sam se stresla.

„Hoćemo li?“, pitala me.

„Naravno.“

Pokušala sam da se oslobodim njenog nežnog stiska, odmah me pustila, a sa strane sam osetila njen pogled. Išli smo pešice, Botshafen

je veoma malo selo. U prolazu su nas ljudi pozdravljali klimnuvši glavom, ozbiljni. Nekoliko puta su nam u susret izašle neke starije žene i pružale nam ruke, svima osim mom ocu. Nisam poznavala nijednu od njih, ali činilo se da sve one mene poznaju i govorile su tiho – iz poštovanja prema našoj tuzi – a ipak sa jedva čujnim trijumfom u glasu, da izgledam kao malena Kristel. Malo je potrajalo dok nisam shvatila da je „malena“ u stvari moja majka.

Kuća se videla već izdaleka. Fasada je bila zarasla u divlju vinovu lozu, gornji prozori su sad bili samo četvorougona udubljenja u tamnozelenom šipražju. Obe stare lipe na ulazu dosezale su sve do krova. Kada sam dotakla bočni zid kuće, osetila sam pod rukama toplotu grubih crvenih cigli. Povetarac je zalepršao kroz vinovu lozu, lipe su klimnule krošnjama, kuća je tupo uzdahnula.

U podnožju stepenica koje su vodile do ulaznih vrata stajali su advokati. Jedan od njih je bacio cigaretu kad nas je ugledao. Onda se žurno sagnuo i podigao opušak. Dok smo se penjale uz široke stepenice, pognuo je glavu, video je da smo ga videle i vrat mu je pocrveneo dok je koncentrisano preturao po svojoj aktovki. Ostala dvojica su gledala u tetka-Ingu, obojica su bila mlađa nego ona ali su smesta počeli da joj se udvaraju. Jedan od njih je iz svoje aktovke izvadio ključ i upitno nas pogledao. Moja majka je prihvatila ključ i gurnula ga u bravu. Kada se začula snažna zvonjava mesinganog zvona sa gornje šarke na vratima, na licima sve tri sestre pojavio se isti poluosmejак.

„Možemo u radnu sobu“, rekla je tetka-Inga i pošla ispred ostalih.

Miris predsoblja me omamio, još uvek je mirisalo na jabuke i na staro kamenje, a uza zid je stajao izrezbareni sanduk za miraz moje prabake Kete. Levo i desno od njega stajale su hrastove stolice sa porodičnim grbom: srce prerezano testerom. Čule su se potpetice moje majke i tetka-Inge, pesak im je pucketao pod kožnim đonovima, samo je tetka-Herijet lagano i nečujno klizila na svojim „ribokicama“.

Dedina radna soba bila je pospremljena. Moji roditelji i jedan od advokata, onaj mladi sa cigaretom, namestili su četiri stolice, tri stolice jednu pored druge a četvrtu preko puta ostalih. Hinerkov pisaći sto, težak i nedirnut čitavim procesom, stajao je pored zida između prozorâ koji su gledali na prilaz kući i na lipe. Svetlost se prelamala u krošnjama lipa i poput kiše padala u prostoriju. Prašina je plesala. U sobi je bilo sveže. Moje tetke i majka sele su na tri tamne stolice, a jedan od advokata je seo na stolicu od Hinerkovog pisaćeg stola. Otac i ja stajali smo iza tri sestre, a ostala dva advokata desno, pored zida. Noge i nasloni stolica bili su tako visoki i tako pravi, da bi telo onoga ko bi na njima sedeo odmah formiralo sve same prave uglove: stopala i cevanice, butine i leđa, podlaktice i nadlaktice, vrat i ramena, brada i vrat. Tri sestre su izgledale kao egipatske statue u nekoj grobnici. I iako nas je nemirno svetlo zaslepljivalo, ono nije uspevalo da zagreje sobu.

Muškarac na Hinerkovoju kancelarijskoju stolici, koji nije bio onaj sa cigaretom, škljocnuo je bravama svoje aktovke, što je izgleda bio znak drugoj dvojici, koji su se nakašljali da pročiste grlo i ozbiljno pogledali u tog prvog čoveka, očigledno svog vođu. Ovaj se predstavio kao partner nekadašnjeg partnera Hajnriha Linšena, mog dede.

Naglas su pročitali i protumačili Bertin testament, moj otac je imenovan za izvršitelja. Kada su sestre čule da će kuća pripasti meni,

njihova tela su se istovremeno zatalasala. Sela na hoklicu, pogledavši u partnerovog partnera. Tip sa cigaretom se okrenuo, a ja sam oborila pogled i zurila u ceduljicu sa pesmama sa posmrtno mise, koja mi je još uvek bila u ruci. Na dlanu su mi se ocrtavale note pesme „O, glavo puna krvi i rana“. Štampane inkdžet štampačem. Videla sam pred sobom glave pune krvi i rana, kose poput crvenih tragova od mastila, rupe u glavama, rupe u Bertinom sećanju, peščani sat. Od peska se, kada se dovoljno ugrije, pravi staklo. Prstima sam dotakla svoj ožiljak, ne, iz njega još uvek nije tekao pesak, samo je prašina poletela iz moje somotske suknje kada sam sklopila šaku i prekrstila kolena. Posmatrala sam pokidanu nit na čarapi koja se od mog kolena gubila u crnom somotu suknje. Osetila sam Herijetin pogled i podigla glavu. Njene oči su bile pune sažaljenja, ona je mrzela kuću. Ruzmarin za uspomenu. Ko je to beše rekao? Zaboravila sam. Što su šire bile rupe u Bertinom sećanju, veći su bili i komadići sećanja koji bi kroz njih propali. Što je zaboravnija postajala, sve su neobičnija bila pletiva koja je plela i koja su stalnim izostavljanjem očica, njihovim spajanjem i ponovnim uključivanjem na ivicama, rasla u svim pravcima i skupljala se, zevala ili se mrsila i mogla lako operati sa svih strana. Moja majka je u Botshafenu pokupila sva njena pletiva i ponela ih sa sobom kući. Čuvala ih je u kartonskoj kutiji u ormanu svoje spavaće sobe. Jednom sam slučajno naletela na njih i sa mešavinom straha i radosti poređala te štrikane skulpture po krevetu mojih roditelja. Majka je ušla u sobu. U to vreme nisam više živela sa njima a Berta je već bila u domu. Neko vreme smo posmatrale ta vunena čudovišta.

„Pa svako mora negde da konzerviš svoje suze“, rekla je moja majka kao da je brani, a zatim ih je pokupila i vratila u orman. Nikada više nismo razgovarale o Bertinom pletivu.

Jedno za drugim, izašli smo iz radne sobe i u koloni prošli kroz hodnik, nazad do ulaznih vrata. Zvono je tupo zazvečalo. Muškarci su se rukovali sa nama i otišli, a mi smo sele napolje, na stepenište. Gotovo svaka bledožuta kamena stepenica imala je pukotinu, ali ne popreko, već uzduž: ravni komadi bili su poispadali i sada su samo labavo visili, tako da ih je svako mogao lako skinuti, poput poklopca. Nekada ih nije bilo toliko mnogo, svega šest ili sedam, i koristili smo ih kao tajne pregrade, sakrivali unutra pera, cvetove i pisma.

Tada sam još pisala pisma i verovala u pisanu, štampanu i pročitano reč. Sada to više nije bio slučaj. Bila sam bibliotekarka u Univerzitetskoj biblioteci u Frajburgu, radila sa knjigama, kupovala knjige, ponekad ih i uzimala iz biblioteke. Ali da ih čitam? To ne. Nekada jesam, čitala sam neprekidno, u krevetu, za stolom, na biciklu. Ali sa time je bilo gotovo. Čitanje, to je isto što i sakupljanje, sakupljanje je isto što i čuvanje, čuvanje je isto što i sećanje. Sećati se, to je značilo ne znati tačno, a ne znati tačno značilo je isto što i zaboraviti, zaboravljanje je bilo isto što i padanje, a padanje je moralo imati kraj.

To je bilo jedno objašnjenje.

Ali volela sam što sam bibliotekarka. Iz istih onih razloga iz kojih nisam više čitala.

Prvo sam studirala germanistiku, ali sam kod pisanja seminar-skih radova primetila da mi sve ono što sledi nakon traženja literature izgleda besmisleno. Katalozi, predmetni registri, priručnici, indeksi imali su svoju specifičnu lepotu koja se pri površnom čitanju mogla odgonetnuti isto koliko i neka hermetična pesma. Kada bih u rukama držala neki opšti leksikon čije su se stranice izlizale od česte upotrebe, a zatim preko raznih drugih knjiga došla do neke visoko-specijalizovane monografije, čije korice pre mene osim bibliotekara

još niko nije ni dotakao, preplavilo bi me osećanje zadovoljstva koje se nikako nije moglo meriti sa onim što bih osećala prema svom sopstvenom tekstu. Osim toga, ono što sam zapišeš ne moraš i da zapamtiš, dakle, možeš slobodno da ga zaboraviš jer znaš gde se nalazi, a time ponovo stupa na snagu ono što sam rekla za čitanje.

U svom pozivu sam posebno volela da tragam za zaboravljenim knjigama, onima koje su se stotinama godina nalazile na jednom mestu, koje najverovatnije nikada niko nije pročitao i koje su bile prekrivene debelim slojem prašine a ipak preživele milione nečitalaca. Do tada sam ukupno bila pronašla sedam ili osam takvih knjiga i obilazila ih u nepravilnim razmacima, ali nikad ih nisam dodirivala. Ponekad bih ih malo onjušila. Kao i većina bibliotečkih knjiga, imale su ustajao miris. Najgori je bio miris jedne o staroegipatskim zidnim frizovima, koja je bila već sasvim crna i zapuštena. Bertu sam u domu posetila jedan jedini put. Sedela je u svojoj sobi, uplašila me se i od straha se upiškila. Jedna negovateljica je došla i promenila joj pelene. Na rastanku sam je poljubila u obraz, koji je bio hladan, a na usnama sam mogla da osetim meku mrežicu bora na njenoj koži.

Dok sam čekala na stepeništu i prstima iscrtavala pukotine na kamenim stepenicama, moja majka je sedela dva stepenika iznad mene i nešto mi pričala. Govorila je tiho, ne završavajući rečenice, pa se činilo kao da zvuk njenog glasa još neko vreme lebdi u vazduhu. To me je iritiralo i pitala sam se zašto to, odnedavno, često čini. Tek kada mi je spustila u krilo veliki mesingani ključ, koji je sa svojim jednostavnim vrhom izgledao poput pozorišnog rekvizita za neku božićnu bajku, konačno sam primetila šta se ovde dešava. Radilo se o kući, tu na oronulom stepeništu, o Bertinim kćerkama, o njenoj mrtvoj sestri, koja je u ovoj kući rođena, o meni i o Rozmari, koja je

tu u kući umrla. I radilo se o mladom advokatu sa cigaretom. Gotovo da ga nisam ni prepoznala, ali bez sumnje, bio je to mali brat Mire Omštet, naše najbolje prijateljice. Moje i Rozmarine.

II poglavlje

Moji roditelji, tetke i ja prenoćili smo u tri sobe seoske gostionice.

„Mi se vraćamo za Baden“, rekla je moja majka sledećeg jutra. Ponovila je to još koji put, kao da samu sebe mora ubediti u to. Njene sestre su uzdisale, zvučalo je kao da govori da odlazi negde tamo dole u sreću. A možda je tako i bilo. Tetka-Ingu smo povezli do Bremena, na rastanku sam je kratko zagrlila i ponovo doživela udar struje.

„Zar ovako rano ujutru?“, pitala sam začuđeno.

„Danas će biti vruće“, reče Inga kao da se izvinjava. Prekrstila je ruke na grudima i dlanovima napravila dug, hitar pokret od ramena pa do ručnog zgloba, ispružila prste i protresla ih. Kada su joj varnice iskočile iz vrhova prstiju, začulo se lagano krckanje. Rozmari je volela tetka-Ingine varnice.

„Napravi još jednom da padaju zvezde“, molila bi je uvek, pogotovo kada bismo u mraku stajali u bašti. Onda bismo sa strahopoštovanjem posmatrale kako u deliću sekunde sićušne tačke svetlucaju na tetka-Inginih dlanovima.

„Je l' to boli?“, pitale bismo, a ona bi samo odmahnula glavom.

Ali ja joj nisam verovala, jer ona bi se stresla svaki put kad bi se naslonila na neki automobil, kada bi otvorila orman, uključila svetlo ili televizor. Ponekad bi joj nešto i ispalo iz ruku. Ponekad bih

ušla u kuhinju, a tetka-Inga je sedela na hoklici i metlicom skupljala komadiće razbijenog stakla. Kada bih je pitala šta se dogodilo, rekla bi: „Ah, samo glupa nezgoda, baš sam nespretna.“

Kada ne bi mogla da izbegne rukovanje sa nekim, morala bi da se izvinjava, jer bi ovaj često prestrašeno vrisnuo. Rozmari ju je nazivala „Varnicoprsta“, ali svima je bilo jasno da se ona divi tetka-Ingii.

„Zašto ti to ne umeš, mama?“, pitala je ona jednom tetka-Herijet. „I zašto ja ne umem?“

Tetka-Herijet ju je pogledala i odgovorila da Inga svoj unutrašnji napon ne može drugačije da ispolji, dok se Rozmari neprekidno troši, tako da nikad ne može da dođe do tih pražnjenja, i za to treba da bude srećna. Tetka-Herijet je oduvek bila produhovljeno biće. Već je nekoliko puta bila zaronila do sopstvenih dubina i nazad pre nego što je postala Mohani i počela da nosi drvenu ogrlicu. Kada joj je kćerka umrla – tako je to moja majka sebi objašnjavala – Herijet je potražila sebi oca i ponovo postala nečija kćerka. Trebalo joj je nešto postojano. Nešto što bi je sačuvalo od padanja i istovremeno joj pomoglo da zaboravi. Ja se nikad nisam zadovoljila ovim objašnjenjem, tetka-Herijet je volela dramu, ali ne i melodramu. Ona jeste bila luda, ali nikad vulgarna. Verovatno je osećala povezanost sa mrtvim Ošom.² Mora da je na nju delovalo umirujuće da mrtvac može da bude tako živ, jer je živi Bhagvan nikad nije previše impresionirao i smejala se slikama na kojima je stajao ispred svojih mnogobrojnih automobila.

² Ošo (Osho), rođen kao *Chandra Mohan Jain* (11. decembar 1931 – 19. januar 1990), takođe poznat kao *Acharya Rajneesh*, od 60-ih je sebe nazivao *Bhagwan Shree Rajneesh*, da bi 1989. uzeo ime *Osho*; bio je indijski mističar i duhovni učitelj koji je imao veliki broj međunarodnih sledbenika. ([http://en.wikipedia.org/wiki/Osho_\(Bhagwan_Shree_Rajneesh\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Osho_(Bhagwan_Shree_Rajneesh)), pristupljeno 05.08.2010.)

Kada su moja majka, moj otac i tetka-Inga otišli, tetka-Herijet i ja smo sedele u gostionici i pile čaj od nane. Naše ćutanje je bilo setno i opušteno.

„Ideš li sad u kuću?“, pitala je tetka-Herijet konačno. Ustala je i posegnula za kožnom putnom torbom koja je stajala pored našeg stola. Pogledala sam u oči nasmejanog Oša u drvenom okviru njene ogrlice i klimnula glavom. I on je meni klimnuo. Sad sam i ja ustala. Zagrlila me je tako jako da me je zabilelo, ali nisam ništa rekla već sam preko njenog ramena posmatrala praznu gostionicu. Miris kafe i znoja, koji je juče toplo obavijao goste na daći, još uvek je visio sa niske bele tavanice. Tetka-Herijet me poljubila u čelo i izašla na polje. Njene „ribokice“ su zaškripale na uglancanom podu.

Na ulici se okrenula i mahnula mi. I ja sam podigla ruku. Zastavila se na autobuskom stajalištu i okrenula mi leđa. Ramena su joj bila pomalo povijena unapred a kratka crvena kosa na potiljku upala joj je u kragnu crne bluze. Prenerazila sam se. Tek sam od pozadi videla koliko je nesrećna. Brže-bolje sam se okrenula i sela nazad za sto sa doručkom. Nisam želela da je obeshrabrim. Kada se kroz prozore začuo zvuk autobusa, podigla sam pogled i još jednom videla tetka-Herijet, koja je ukočeno gledala u naslon sedišta ispred sebe.

Krenula sam pešice prema kući. Torba nije bila teška, u njoj je bila crna somotska suknja, a na sebi sam imala kratku crnu haljinu bez rukava i crne sandale sa platformom, u kojima je moglo dugo da se hoda po asfaltiranom trotoaru ili da se nose knjige sa polica a da se pri tom ne izvrne stopalo. Tog subotnjeg jutra nije bilo puno ljudi na ulici. Ispred marketa Edeka sedela je nekolicina mladih na mopedima i jela sladoled. Devojke su neprekidno zabacivale sveže

opranu kosu. Izgledalo je strašno čudno, kao da su im vratovi suviše slabi da bi im nosili glave, uplašila sam se da bi im se one iznenada mogle otkaçiti i skotrljati se unazad ili u stranu. Mora da sam baš piljila u njih, jer su svi odjednom ućutali i okrenuli se. Iako mi je bilo neprijatno, ipak sam osetila olakšanje što su glave devojaka prestale da se klimaju i što su im i dalje stajale na vratovima a ne pod nekim čudnim uglom na ramenima ili na ključnim kostima.

Glavna ulica je oštro skretala ulevo, a pravo je šljunkoviti put vodio prema pašnjacima, prolazeći pored BP benzinske pumpe i još dve kuće. Htela sam da kasnije naduvam gume na jednom od bicikala i da se odvezem tim putem sve do brane. Ili na jezero. Danas će biti toplo, rekla je tetka-Inga.

Išla sam desnom stranom ulice. Sa leve se već video veliki mlin iza topola, sveže okrećen, i bilo mi je naprosto žao kako je neprikladno šaren, jer, na kraju krajeva, nikome ne bi palo na pamet da prijateljice moje bake natera da obuku uske kožne pantalone. Bertino imanje, koje je sad trebalo da bude moja kuća, nalazilo se ukoso naspram mlina. Zaustavila sam se na ulazu, pocinkovana kapija bila je zaključana i niža nego u mom sećanju, dosegala mi je tek do kukova, tako da sam je lako preskočila.

Na jutarnjoj svetlosti kuća je bila samo mračan, pohaban sanduk sa širokim, ružno popločanim prilazom. Lipe su stajale u senci. Na putu ka stepeništu videla sam da je ceo prednji vrt sa lejama spomenka zarastao u korov. Plavi cvetovi su upravo venuli, neki su izbledeli, drugi već postali smeđi. Šipražje precvalih spomenaka. Sagnula sam se i ubrala jedan cvet, koji uopšte nije bio plave boje, već sive i ljubičaste i bele i roze i crne. Ko li se brinuo o bašti dok je Berta bila u domu? A o kući? To sam htela sa pitam Mirinog brata.

Na ulasku u kuću ponovo me dočekaao miris jabuka i hladnog kamena. Odložila sam torbu na sanduk i prošetala duž celog hodnika. Juče smo bili došli samo do radne sobe. Nisam pogledala u nju, već sam otvorila tek vrata na kraju hodnika. Desno su strme stepenice vodile u gornje sobe, pravo se išlo dve stepenice niže, a onda desno prema kupatilu kroz čiji je plafon jedne večeri propao moj deda upravo dok me majka kupala. Hteo je malo da se igra duhova i zato se popeo na tavan. Mora da su daske bile natrule, a deda je bio visok i težak čovek. Slomio je ruku, a mi nismo nikome smeli da kažemo kako se to desilo.

Vrata od zadnjeg predsoblja bila su zaključana. Ključ je visio na zidu pored i za njega je bilo pričvršćeno malo parče drveta. Pustila sam ga neka visi. Onda sam se popela uza stepenice, u sobu gde smo nekada spavale i igrale se. Treća stepenica odozdo škripala je još glasnije nego pre, ali možda je to samo kuća postala tiša. A one poslednje dve, gornje? Da, i one su još uvek škripale, a osim toga i treća odozgo. Gelender je zacvileo čim sam ga dotakla.

Vazduh je gore bio težak, star i topao kao vunena ćebad koja su tamo ležala u sanducima. Otvorila sam prozore u velikoj prostoriji, a zatim i sve četvoro sobnih vrata, oboje vrata prolazne sobe koja je pripadala mojoj majci, kao i dvanaest prozora u pet spavaćih soba. Jedino krovni prozor iznad stepenica nisam dirala, jer je bio sav u paučini. Stotine paukova je ovde godinama plelo svoje mreže, zamršene, stare mreže u kojima su, osim osušenih muva, možda visili i leševi njihovih nekadašnjih stanovnika. Sve su zajedno činile mekan beli pokrivač, mlečni filter za svetlost, pravougaonog oblika. Setila sam se mekane mreže bora na Bertinom licu, koja je imala tako velike rupe da se činilo kao da dnevna svetlost od pozadi prodiru kroz Bertinu kožu. Berta je u starosti postajala sve providnija, a njena kuća sve mračnija.